

*Демченко Дарина Романівна
(наук. керівник – викл. Василініна О. М.)*

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава

ЕЛЕКТРОННИЙ КАТАЛОГ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ

Сучасні бібліотечні каталоги відіграють важливу роль у швидкому, ефективному та якісному виконанні найважливіших бібліотечних функцій.

Бібліотечні каталоги мають вагомe значення під час формування та використання бібліотечних фондів, підвищують рівень довідково-бібліографічного, інформаційного забезпечення та індивідуальної або масової роботи з читачами.

Сучасні інформаційні технології значно вдосконалили традиційні бібліотечні послуги, зробивши пошук необхідної бібліотечної інформації ефективнішим, швидшим і зручнішим. З розвитком інформаційно-комунікаційного середовища бібліотеки набули широкого поширення технології корпоративної каталогізації, довідкового обслуговування та надання спільного доступу до онлайн-вих віддалених ресурсів.

У сучасній бібліотечній практиці широко використовуються електронні каталоги. Саме електронний каталог забезпечує швидкий та якісний доступ до бібліотечних ресурсів. Якість та ефективність електронного каталогу обумовлюється сукупністю методів та інструментів, які визначають методику його створення та використання. Електронні каталоги є одним із найважливіших ресурсів книгозбірень. Цей ресурс особливо цінний тоді, коли він знаходиться у всесвітній мережі, що дає змогу забезпечити цілодобовий доступ до відомостей про наявність документів у фондах бібліотеки.

Електронний каталог – це бібліотечний каталог у машиничитній формі, що працює в реальному режимі часу та забезпечує доступ до ресурсів каталогу не тільки користувачам певної бібліотеки, але і віддаленим клієнтам за допомогою мережі Інтернет [2, с. 5].

Електронний каталог є складником системи бібліотечних каталогів, який включає основні процеси введення, пошуку, розміщення та видачі інформації. Він розкриває склад і зміст бібліотечного фонду, забезпечує вільний доступ до інформації про нього і працює в режимі реального часу.

Електронні каталоги інформують читачів про організацію та зміст бібліотечних фондів, а отже, – від їх якості значно залежить ефективність використання бібліотечних інформаційних ресурсів. Інтерактивний каталог репрезентує бібліотеку у глобальних інформаційних мережах та дає змогу значно розширити бібліотечну аудиторію віддалених користувачів.

До основних вимог, які задовольняє електронний каталог, належить корисність, доступність, повнота на основі постійного оновлення, гнучкість, врахування індивідуальних побажань користувачів, формат, який забезпечує повноту даних і низькі витрати на введення даних [2, с. 5].

Зазвичай каталог містить записи про кожен ресурс і вказує на його місцезнаходження у фонді. Електронний каталог забезпечує принципово нові можливості пошуку, порівняно з традиційними бібліотечними каталогами.

Беззаперечно, електронні каталоги мають суттєві переваги над картковими:

- 1) багаторазове використання сформованих записів;
- 2) можливість машинного дублювання повних та відібраних за різними ознаками масивів бібліографічних записів на магнітних чи оптичних носіях;
- 3) можливість пошуку за будь-яким елементом бібліографічного запису та багатоаспектного пошуку інформації практично за будь-якою комбінацією ознак в одному формуванні структури бази даних;
- 4) компактність;
- 5) можливості інтеграції у загальні мережі бібліографічної інформації;
- 6) оперативність ведення та використання каталогів;
- 7) багатофункціональність.

Електронний каталог поєднує пошукові можливості алфавітного, систематичного та предметного каталогів і забезпечує виконання таких функцій:

- 1) введення бібліографічних записів у діалоговому режимі з віддалених чи локальних терміналів;
- 2) редагування чи видалення бібліографічних записів;
- 3) навігацію (наявність різних методів пошуку потрібної інформації);
- 4) пошук інформації за разовими запитами в режимі онлайн / офлайн і вибіркове поширення інформації;
- 5) друкування бібліографічних даних у вигляді каталожних карток, тематичних бібліографічних списків, покажчиків тощо;
- 6) сумісність із каталогами інших бібліотек та можливість обміну інформацією з бібліографічними базами даних.

Основне завдання електронного каталогу – надати користувачеві максимально сприятливі умови для пошуку та забезпечити ефективний пошук релевантної інформації. Електронний каталог у сучасній бібліотеці як інструмент комунікації читача і бібліотеки віртуалізує бібліотечні послуги і популяризує бібліотечний фонд [3, с. 123].

Електронний каталог є багатофункціональним ресурсом, адже інформація вводиться один раз і може використовуватися з різною метою, замінюючи інформацію цілої системи традиційних карткових каталогів: алфавітного, систематичного, предметного, топографічного каталогів.

Організація електронного каталогу включає такі процеси:

- 1) організація масиву машиночитаних бібліографічних записів;
- 2) створення ефективної пошукової системи;
- 3) формування вихідних форм за результатами пошуку (бібліографічних списків, покажчиків, вимог);
- 4) налагодження зв'язку між пошуком та наданням документів читачам;
- 5) оформлення та реклама електронного каталогу.

Отже, доступ до електронного каталогу у мережі Інтернет, можливість мобільного пошуку інформації в зручний для користувача час, додаткові сервіси роблять електронний каталог одним із найпопулярніших бібліотечних бібліографічних ресурсів [1, с. 19]. Саме електронний каталог здійснює всебічне розкриття складу і змісту фонду книгозбірні, створює інформаційний комфорт для користувача, а також інтегрує ресурси бібліотеки в єдиний інформаційний простір.

Список використаних джерел

1. Луцишина Т. Електронний каталог як основний інформаційний ресурс бібліотек ВНЗ Західного регіону України у сучасному веб-просторі. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 4. С. 19–22.
2. Організація, ведення і використання електронного каталогу в роботі бібліотеки: інструктивно-методичні рекомендації / УДПУ імені Павла Тичини, Наукова бібліотека, Відділ комплектування та наукової обробки документів; наук. ред. Т. В. Григоренко; упоряд. В. І. Устименко, Я. В. Коваленко, І. Г. Рудь та ін. Умань: Жовтий О. О., 2014. 16 с.
3. Ширяєва О., Федорченко М. Електронний каталог як інструмент популяризації ресурсів університетської бібліотеки. *Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі*: матеріали ІV науково-практичної конференції (Харків, 26–27 жовтня 2021 р.); Харків: ХНМУ, 2021. С. 120–123.

